

București, mai 1916: Istoria unei mari catastrofe eșuate

În Arhiva rezervată a Congregației Afacerilor Ecceziastice Extraordinaire din Vatican, Fond România — 9, am descoperit dosarul complet al unui caz aparte din istoria primului război mondial: pregătirea unei catastrofe bacteriologice și atentate cu explozive în România, organizate prin Legația Germaniei la București.

Deși încă din anul 1907 Conferința de la Haga pentru promovarea păcii, în apărarea drepturilor omului, căutase să înlăture folosirea mijloacelor de luptă cu efecte nimicitoare de masă (bombardamentele aviatice, gazele asfixiante și microbii) guvernul militarist german acționa în mod premeditat contrar reglementărilor internaționale.

Dintr-o altă sursă inedită, aflăm că regele Ferdinand I, la 20 noiembrie 1915, își exprima teama de agresiunile germane și de posibilitatea folosirii mijloacelor amintite, apreciind că prin „avioane și gaze asfixiante războaiele au devenit și mai barbare”. (Raymond Netzhammer, Amintiri din România, în curs de apariție).

Teama avea să devină fapt împlinit pe frontul de vest, în anul 1917. Dar Ferdinand presimțise și o amenințare asupra României. Aceasta s-a adevărit peste câteva luni, după data de 15 mai 1916, când atașatul militar german, colonelul Hammerstein a venit la București în perioada neutralității României. Pe adresa lui s-au primit materialele de luptă descoperite de poliția română, îngropate în grădina Legației Germaniei (trotil și fiole cu culturi de bacterii). Evenimentul a fost semnalat, în mod succint, în istoriografia românească ¹.

Lectura documentelor cuprinse în dosarul amintit, reconstituie „cazul” în întregime, cu implicațiile și, totodată, probele indubitabile asupra unei mari agresiuni reale, nu numai a unei acțiuni cu „scop psihologic” (cum aprecia Constantin Kirițescu) ². Dincolo de faptele materiale, se disting două caracteristici grave ale acțiunii militarismului:

1. Cinismul agresiunii organizate în starea de nebeligeranță între România și Germania (depozitul materialelor bacteriologice și explozive fiind abandonat în condiții necontrolabile, de război).

2. Complicitatea unei întinse structuri de ordin diplomatic și militar (germană și bulgară), la care, curios, a „închis ochii” chiar și reprezentanța diplomatică a S.U.A. la București, care a refuzat să semneze procesele verbale ale autorităților de stat române, privind corpurile delictive descoperite cu ocazia descinderii, la care asistase și secretarul Legației americane.

La încheierea cercetărilor, guvernul român a remis protestul său împotriva încălcării drepturilor omului și a nesocotirii normelor de drept internațional, cu scopul de a sensibiliza oamenii de stat și întreaga opinie publică asupra gradului de pericolozitate a militarismului.

¹ Const. Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916–1919*, ed. II, vol. II, București, f.a., p. 309.

² *Ibidem*.

Reflectînd la dinamica războaielor, ne apare tot mai clar că, în jocul aleatoriu al tehnicii cu conștiința, pacea a fost și va rămîne întotdeauna o recompensă de inimă, singura în stare să solidarizeze colectivitatea. Armele „noi” au fost dorite sau pregătite pentru victorie, răminînd rezerva disperării agresorului părăsit de colaboratori. Și în cazul de față, catastrofa pregătită a rămas arhivată de istorie la capitolul acțiunilor inumane, iar întîlnirea de astăzi cu documentele epocii ia semnificația unui „memento” de grav avertisment.

ION DUMITRIU SNAGOV

1

1916 (*după 22 septembrie*), București. Telegramă a ministrului român de externe către Legația României la Roma privind descoperirea, în grădina fostei Legații germane, a unei cantități de exploziv și a unor fiole cu bacterii.

Telegramă

Ministrul Afacerilor Externe către Legația României la Roma.

Am adresat de curînd guvernelor statelor neutre și aliate o notă cu documentele, pe care le veți primi prin poștă și al căror conținut, în esență, este următorul: la 22 septembrie trecut pe stil vechi, ca urmare a unor serioase indicii, prefectul poliției Bucureștiului, după ce a obținut asentimentul ministrului Statelor Unite, însărcinat cu protecția intereselor germane în România, a procedat, în prezența secretarului Legației Americane, delegat în acest scop de către șeful său, la cercetări de teren în grădina imobilului Legației Germaniei; aceste cercetări au condus la descoperirea a 50 de fiole Bickford, amorsate la un număr egal de mine-cartuse fabricate la Hamburg, conținînd fiecare cite un kilogram de trinitrotoluen, explicziv, extrem de violent, precum și un pachet de fiole, conținînd, după analiza institutului nostru de bacteriologie, culturi de bacil al antraxului și al morvei, totul în perfectă stare de conservare și de utilizare; pachetul de fiole, sigilat cu ștampila consulatului german din Brașov, fusese adresat de amintitul consulat atașatului militar al Bulgariei, ca să fie remis colegului său german și fusese expedit la destinație prin intermediul curierului diplomatic german; culturile fuseseră destinate a provoca epizootii și boli transmisibile la om, după cum probează instrucțiunile care le însoțeau și care indicau modul de întrebuințare, cu rugămintea de a transmite în final un mic raport asupra rezultatelor obținute.

Toate constatările au fost legal consemnate în procese verbale și coroborate cu analize și expertize. Veți primi prin poștă nota în chestiune cu toate anexele sale și vă rog să le folosiți în conformitate cu instrucțiunile pe care le veți găsi în scrisoarea de însoțire a acestei note, relevînd tot ceea ce este mai odios în astfel de tentative criminale pregătite în timp de pace într-o țară neutră prin membrii unei misiuni diplomatice, care se bucura de toate imunitățile și pe care calitatea lor oficială îi obliga la o atitudine nu numai corectă, ci și loială; aceste procedee probează în modul cel mai evident, că legațiile în chestiune ne tratau deja ca inamicii și nu-și făceau nici un scrupul să prepare pe teritoriul nostru atentate împotriva siguranței statului și împotriva vieții cetățenilor, într-o epocă în care România întreținea relații normale cu țările pe care le reprezentau.

Folosiți din acest moment informațiile precedente și angajați-vă în conversațiile pe care le veți avea cu personajele oficiale și cu reprezentanții autorizați ai presei, pentru a denunța și a înfiera aceste acțiuni contrare oricăror principii și oricăror reguli de drept ale oamenilor admise în țările civilizate.

Ministrul afacerilor externe,

ss. Porumbaru

2

1916 <după 22 septembrie>, București. Notă adresată de ministrul român de externe guvernelor statelor neutre și aliate privind descoperirea, în grădina fostei Legații germane, a unei cantități de exploziv și a unor fiole cu bacterii.
Cu opt anexe.

Ministerul
Afacerilor Externe

Anexe: opt

București
Domnule Ministru,

Am onoarea să aduc la cunoștința Excelenței Voastre următoarele fapte:

De citva timp, atenția Guvernului Regal (român — n.n.) a fost atrasă de unele activități suspecte ale Consulatului Germaniei la București. În mai multe reprize, fuseseră introduse aici, cu mari precauțiuni, pachete și lăzi, care nu mai ieșiseră pînă în ajunul declarării noastre de război (14—27 august trecut), cînd un anumit număr dintre ele au fost transportate la Legația germană, care ocupa la București un alt local, situat la distanță destul de mare față de consulatul în cauză. Autoritățile Regale, observînd că lăzile despre care am vorbit nu fuseseră luate, la plecarea lor, de către membrii misiunii diplomatice germane, și ca, în consecință, ele trebuiau să se aște în încă în localul Legației, Guvernul a însărcinat pe Prefectul Poliției Bucureștiului să facă demersurile necesare cu scopul de a regăsi lăzile în cauză și a le examina conținutul. Ca urmare, Prefectul Poliției s-a înțeles în această privință cu Domnul Ministru Plenipotențiar al Statelor Unite ale Americii, însărcinat cu protecția cetățenilor germani în România și cu paza localului Legației Imperiale. Excelența Sa a binevoit să autorizeze pe Domnul W. Andrews, secretarul său de Legație, să procedeze, împreună cu Prefectul Poliției, la cercetările de drept.

La cercetările care au avut loc în 22 septembrie / 5 octombrie următor, Dl. W. Andrews și Prefectul, transportîndu-se la Legația Germaniei, au găsit acolo pe numiții Michael Markus, paznicul imobilului, și pe Andrei Maței, om de serviciu, amîndoi autorizați să locuiască în localul Legației; întrebați, aceștia au mărturisit fără nici o greutate că, în ajunul sau chiar în ziua cînd s-a publicat mobilizarea armatei regale, concomitent cu declarația noastră de război cu Austro-Ungaria, atașatul de legație Lucian Adolph i-a înmînat lui Markus un pachet învelit cu hîrtie albă și sigilat cu ștampila Consulatului Germaniei din Brașov, dîndu-i ordin să îngroape acest pachet în grădina Legației, și că Markus, neputînd să execute acest ordin din lipsa de timp, Adolph a sfîrșit prin a îngropa el însuși acest pachet; același Markus adăogă, de altfel, că lăzile transportate de la Consulatul Germaniei în localul Legației rămăseseră într-una din camerele de la subsol pînă în ajunul plecării membrilor misiunii diplomatice, cînd consilierul de legație Werner von Rheinbaben i-a ordonat lui Markus să le îngroape și pe ele în aceeași grădină. Neputînd a fi executat ordinul de îngropare simultană, Markus și Maței au procedat ulterior, după plecarea misiunii, la îngroparea acelor lăzi, sub directa supraveghere a Domnului Rudolph Krüger, cancelarul legației, în prezent atașat pe lingă Legația americană, care le recomanda celor ce îl ajutau, să minuiască lăzile cu precauție. Markus și Maței au declarat că nu cunosc ce conțineau lăzile și pachetele despre care era vorba.

Săpăturile făcute în grădina legației, în locurile indicate de cei amintiți, au condus la următoarea descoperire:

1. Cincizeci de fițele Bickford lungi de doi metri, fiecare armat cu o capsă de două grame de fulminat de mercur.

2. Cincizeci de cutii conținînd fiecare un cartuș în tablă de zinc, prevăzută cu o etichetă în limba germană și încărcată cu un kilogram de substanță care, la analiză, s-a dovedit trinitrotoluen îmbibat cu mononitrotoluen, adică 50 de cartușe conținînd în total 50 de kilograme cu materialul amintit, și

3. O cutie de formă rectangulară cu sigiliul pe ceară roșie de la Consutul german din Brașov și mențiunile următoare:

Pour Mr. Kostoff. — Par courrier. — Très secret! à Bucarest. — Fragile! A Mr. le colonel Samargieff, attaché militaire de Bulgarie.

Sub acest prim înveliș, se găsea un al doilea, în hîrtie albă, purtînd o mențiune în creion roșu:

Tres secret! Far l'entremise de Tela. A Mr. l'attache militaire colonel (sic) von...

Numele a fost șters cu guma; un examen atent ne permite totuși să recunoaștem urma literelor Ham...t...in (Hammerstein?).

În interiorul cutiei, deasupra unui strat de vată, se afla, scris la mașină și redactat în germană următoarea notă:

Alăturat patru fiole pentru cai și patru pentru bovine. A se folosi după cum a fost convenit. Fiecare fiolă ajunge pentru 200 de capete. A se introduce, pe cât posibil, la animale, direct în bot, iar dacă nu, în furaj. Rugăm a se face un mic raport asupra succesorilor obținute; în cazul rezultatului (favorabil s.n.), ar fi de dorit ca D-1 K. să fie prezent aici pentru o zi.

Sub stratul de vată se aflau în total șase tocuri de lemn alb și, în fiecare toc, o eprubetă în sticlă, conținând un lichid gălbui. Examineate la Institutul bacteriologic din București, în conținutul fiolilor au fost recunoscute culturi de bacili ai antraxului și ai morvei.

De altfel, alăturat, se află certificatele traduse, confirmate după original:

1. Procesul-verbal din 22 septembrie / 5 octombrie 1916 relativ la săpăturile executate în aceeași zi în grădina legației germane.

2. Procesul-verbal adresat în aceeași zi, relativ la depozițiile numiților Markus și Maței.

3. Raportul prefectului de poliție din București, sub numărul 134498 din 26 septembrie / 9 octombrie următor.

4. Adresa Nr. 10324 din 24 septembrie / 7 octombrie 1916 înaintată de către Pirotechniei armatei la Siguranța generală.

5. Buletinul de analiză Nr. 31/1916 eliberat de laboratorul Pirotechniei armatei.

6. Adresa Nr. 10472 din 27 septembrie / 10 octombrie trimisă de Direcția Pirotechniei armatei către prefectul poliției din București.

7. Adresa Nr. 361 din 28 septembrie / 11 octombrie trimisă de directorul Institutului de bacteriologie, Profesorul V. Babeș, către prefectul poliției Capitalei.

8. Adresa Nr. 374/1916 trimisă de același către prefectul poliției.

S-a putut astfel proba, în chip din nefericire indiscutabil, că înaintea declarației noastre de război împotriva Austro-Ungariei, adică într-o perioadă în care, respectând o strictă neutralitate, Guvernul Regal (român — n.n.) întreținea relații normale cu Imperiul german, personalul Legației imperiale, violind toate regulile neutralității și toate îndatoririle misiunilor diplomatice, introducea clandestin în Capitala României cantități considerabile dintr-un exploziv extrem de puternic și culturi de bacili destinați să infecteze animalele domestice și în consecință capabile să provoace epizootii teribile și totodată maladii transmișibile la om.

Nu există nici cel mai mic dubiu asupra felului în care au putut să fie introduse substanțele respective în teritoriul român; măsurile de poliție vamală foarte riguroase, luate de guvernul regal de la începutul războiului european și de atunci mereu întărite, probează pe deplin să aceste explozive și culturi de bacili expediate pe cale diplomatică, după cum arată și sigiliul Consulatului imperial din Brașov regăsit pe cutiile de culturi, n-au putut să ajungă la Legația Imperială decât prin curierii diplomați, acoperiți de imunitățile speciale cu care sînt investiți. Nuțele succesive ale destinatarilor pachetului cu fiole permit, pe de altă parte, să se fixeze epoca de importare pe teritoriul român a culturilor menționate. Atașatul militar bulgar Samar-gieff, de fapt, și-a luat postul în primire la 28 septembrie/11 octombrie 1913; Domnul Constantin Kostoff, delegat de administrația căilor de fier bulgare pe lângă Direcția căilor noastre ferate, a funcționat în această calitate în România de la 7/12 ianuarie 1915 pînă la 12/15 august 1916, cînd cu două zile înainte de declarația noastră de război, a fost prezentat Ministerului nostru al Afacerilor Externe în calitate de atașat al Legației Bulgariei; în sfîrșit, colonelul von Hammerstein a fost prim-adjunct la Legația germană în calitate de atașat militar la 2/15 mai 1916; toți trei au părăsit teritoriul României la 21 august / 3 septembrie 1916 și la 23 august / 5 septembrie următor, ca urmare a ruperii relațiilor noastre cu Puterile aliate Austro-ungare.

Pe de altă parte, nu poate fi nici o îndoială asupra scopului importării în România a amintitelor substanțe și asupra destinației lor, fiindcă este ușor de înțeles ca aceste explozive și culturi de bacili n-ar fi putut fi introduse secret din România în Rusia fără curieri diplomați germani și că ele nici n-ar fi putut să fie în tranzit prin România spre aliații Germaniei din Balcani, fiindcă în acest caz ar fi fost expediate direct și fără greutate la Legațiile germane de la Sofia sau Constantinopol. Este așadar evident că explozivii și bacili trebuiau să fie folosiți în România foarte probabil în timp de pace, fiindcă legația era rugată să facă un mic raport asupra „succeselor obținute și să semnaleze rezultatele prin intermediul D-lui K”. Din toate acestea reiese că, în timp de pace, membrii Legației germane, protejați de imunitățile lor diplomatice, preparau, în înțelegere cu cei ai Legației Bulgariei, să săvîrșească, pe teritoriul unui stat neutru și prieten, atentate îndreptate împotriva securității acestui stat și împotriva vieții cetățenilor acestuia.

Aducînd la cunoștința Excelenței Voastre cele de mai sus, Guvernul Regal își face o datorie să protesteze energic împotriva acestor practici criminale și în mod special împotriva culturilor microbiene, arme nelociale și, cu siguranță, mai rele decît otrava, a cărei întrebui-

țare a fost interzisă formal beligeranților de către cea de a IV-a Conferință de la Haga; după cum și aceea violare nemaiauzită a obligațiilor imperioase de loialitate și de corectitudine pe care dreptul internațional le impune misiunilor diplomatice în schimbul prerogativelor și privilegiilor pe care le garantează.

Primiți vă rog, Domnule Ministru, asigurarea înaltei mele considerații.

Ministru,

ss Em. Porumbaru

Anexa 1

Proces-verbal

București, 22 septembrie (5 octombrie), 1916.

Noi, George Corbescu, Prefect al Poliției din București, în calitate de Șef de Poliție și al Siguranței, asistat de Dl. I. Rafael, Inspector Șef al Siguranței;

Și Noi, W. Andrews, Prim-Secretar al Legației Statelor Unite ale Americii, delegat de către E.S. Domnul Ch. Vopicka, Ministrul Statelor Unite. În vederea asistării la cercetările ce urmează a fi făcute în interesul securității publice de către Dl. Prefect al Poliției în grădina Legației Germaniei.

Ne-am întâlnit la orele 11 dimineața la sediul Legației Germaniei la București, Calea Victoriei nr. 85, unde am găsit pe numiții Michael Markus, paznic, și pe Andrei Maftei, om de serviciu, ambii autorizați să aibă domiciliul în oraș și să locuiască în imobilul Legației Germaniei în calitate de paznici, la cererea formulată de către Șeful Misiunii înainte de plecarea sa (din țară — n.n.) și transmisă Guvernului regal (Român — n.n.) de către Legația Statelor Unite ale Americii.

Noi, Prefectul Poliției după ce am prezentat D-lui Michael Markus obiectul vizitei noastre cu dorința de a face cercetări în grădina Legației, susnumitul nu a negat faptul de a fi îngropat în grădina Legației o cutie și niște lăzi, declarând însă că el nu cunoștea conținutul lor.

La cererea noastră, el a adus o sapă și, săpînd în marginea grădinii, de-a lungul zidului imobilului de partea străzii Cosma, între al optulea și al noulea copac, numărât de la colțul imobilului, la o adîncime de circa jumătate de metru, au fost scoase la lumină mai întîi cincizeci de fitile Bickford gata amorsate, plus cincizeci de cutii metalice de formă rectangulară alungită, toate avînd dimensiunile, formele, culorile etc., asemănătoare cu sfloara și cu cutia din anexe, pe care le-am autentificat și semnat.

Într-un alt loc din grădina, de-a lungul gardului de zid care separă grădina legației de imobilul vecin din strada Cosma, sub legăturile de crengi tăiate, pe care Dl. Markus le-a dat la o parte, a ieșit, la lumină din altă groapă o cutie de formă rectangulară, împachetată într-o hîrtie albă și purtînd sigiliul Consulatului Imperial al Germaniei la Brașov, în ceață roșie, cu următoarele mențiuni:

„Durch Feldjäger! Ganz Geheim! Nicht werfen!!!

Bucarest

Für Herrn Kostoff

S. Hochwohlgeb

Dem Oberst und Militärattaché

an der Kaiser-Bulgarischen Gesandtschaft zu Bucarest Herrn Samargieff”.

Sub acest prim plie se găsea un altul din hîrtie albă, purtînd următoarele mențiuni:

„Ganz Geheim Durch Tela

An den Königlichen Oberst und Militärattaché

Herrn von ..., Hochwohlgeboren”

Numele a fost șters cu guma; cu toate acestea, la o examinare atentă se pot recunoaște urmele literelor Ham...t.in (Hammerstein?).

În interiorul cutiei, deasupra unui strat de vată, se afla o notă scrisă la mașină în redactare germană, în forma următoare:

„Anbei 4 Flaschen für Pferde und 4 für Hornvieh. Verwendung wie besprochen. Jedes Rörchen genügt für 200 Stück. Wenn möglich den Tieren direct in das Maul sonst in Futter. Bitten um Kleinen Bericht über dortige erfolge und falls Resultate zu verzeichnen ware Anwesenheit von Hr. K. für einen Tag hier erwünscht”.

Sub stratul de vată se găseau în total șase mici tocure port-eprobete din lemn alb, de formă alungită, purtînd mențiunea scrisă în creion pe două dintre tocurile vizate și sigilate de noi ca originale. În fiecare dintre tocure se afla cite o eprobetă din sticlă, cu un conținut lichid

gălbui, a cărei compoziție, indicată prin notă mai sus transcrisă, rămîne să fie determinată cu precizie prin analiză.

Noi, Prefectul Poliției, imediat după terminarea săpăturilor, cerînd domnilor Markus și Maftel explicații asupra provenienței acestor obiecte, găsite în condițiile pe care le-am expus mai sus, amîndoi ne-au făcut declarații verbale, după care, la cererea D-lui Andrews, care nu a consimțit ca aceștia doi să fie anchetați la Prefectura Poliției, i-am invitat să se prezinte chiar astăzi, la orele 4 după amiază, la Legația Statelor Unite, pentru a consemna declarațiile lor în scris.

După aceea, am dat dispozițiile necesare pentru a se fotografia, a se face expertiza sau a se analiza lăzile, cutiile, sforile și violele despre care s-a vorbit mai sus.

Drept care a fost desat prezentul proces-verbal.

Prefectul Poliției,

ss. Corbescu

Anexa 2

Proces-Verbal

Astăzi doi septembrie — cinci octombrie 1916

Noi, George Corbescu, Prefect al Poliției din București, la sediul Legației Statelor Unite ale Americii și în prezența D-lui Andrews, Primul Secretar al acestei legații, procedînd la interogatoriul D-lui Michael Markus, paznicul Legației Germaniei la București, și al lui Andrei Maftel, om de serviciu la aceeași legație, am primit și consemnat următoarele declarații:

Mă numesc Michael Markus, supus german, domiciliat în localul Legației Germaniei din București, în al cărei serviciu mă aflu de douăzeci și doi de ani. În legătură cu faptele asupra cărora mă interogați, declar următoarele: ceea ce știu eu în legătură cu cele cincizeci de fitile și cu cele cincizeci de cutii conținînd explosive, ca și asupra cutiei sigilate cu sigiliul Consulatului Germaniei din Brașov, toate aflate îngropate în grădina Legației Germaniei din București, declar cele ce urmează:

În ajunul sau chiar în ziua plecării misiunii diplomatice germane din București, Dl. von Rheinbaben, consilier al legației, mi-a dat ordin să ard drapelul și tot ceea ce ar fi putea să rămînă neînchis. Lăzile, care conțineau obiectele semnalate mai sus, se aflau într-o cameră de la subsol, unde fuseseră aduse de la Consulatul Germaniei înaintea zilei de publicare a decretului de mobilizare a armatei române. Atrăgîndu-i atenția D-lui von Rheinbaben asupra acestor lăzi, el mi-a spus că trebuia să le îngropăm.

După plecarea misiunii, eu i-am cerut D-lui Krüger, cancelarul legației, să-mi spună ce ar trebui să fac cu aceste lăzi și el mi-a răspuns că trebuie să le îngrop. Atunci, Dl. Krüger Andrei Maftel și cu mine le-am luat și le-am ascuns într-o gropă săpată de noi în locul unde le-ați găsit. Eu nu am știut ce conțineau aceste lăzi și am reținut doar faptul că Dl. Krüger mi-a spus să le manevrez cu precauție. În ceea ce privește cutia împachetată în hirtie cu sigiliul Consulatului Imperial, îmi amintesc că, în ajunul sau chiar în ziua mobilizării, Dl. Adolf (al cărui nume de familie nu mi-l amintesc, dar știu că era atașat militar adjunct pe lângă atașatul militar, colonelul Hammerstein) mi-a dat această cutie, zicîndu-mi s-o îngrop în grădină. Eu am ajutat o clipă la săparea șanțului dar, fiind prins cu ocupațiile mele, a rămas să sfirșească îngroparea cutiei numai Dl. Adolf. El nu mi-a spus ce conținea cutia pe care o ținea în mînă. Eu nu știu nici de unde și nici de cine a fost adusă această cutie, pe care am văzut-o pentru prima dată în ziua în care Dl. Adolf mi-a cerut să o îngrop în grădină.

După ce a recitat această declarație și a afirmat că o menține, susnumitul a încheiat-o cu semnătura finală.

ss. Michael Markus

Interogînd apoi pe Andrei Maftel despre aceleași fapte, acesta din urmă ne-a declarat: Mă numesc Andrei Maftel, originar din Transilvania, am fost în serviciul Legației Germaniei pînă în ziua cînd Dl. Dr. Bernhardt a părăsit legația pentru a locui în strada Temișana nr. 8.

În ceea ce privește explozivele, știu că, după plecarea misiunii — nu-mi amintesc ziua — Dl. Markus mi-a zis să iau lada și să o port în grădină, unde ea a fost îngropată de către Dl.

Markus și Dl. Krüger; apoi eu am mers să-mi văd de treburile mele. Eu nu știu nimic altceva nici despre această ladă, nici despre cutia albă care poartă sigiliul roșu și pe care Dv. ați găsit-o îngropată în fundul grădinii, lângă gard, sub o grămadă de lemne.

După ce a recitit această declarație și a declarat că o menține, a încheiat-o cu semnătura finală.

ss. Andrei Maței

După luarea și consemnarea acestor declarații, semnate personal de către cei doi declaranți, în prezența D-lui Andrews Primul Secretar al Legației Statelor Unite ale Americii, căr uia ele i-au fost traduse în limba franceză, noi am semnat acest act.

Prefectul Poliției

ss. Corbescu

Anexa 3

Prefectura Poliției din București
Nr. 134498, 26 septembrie 1916

Domnule Ministru,

Am onoarea să vă transmit alăturat copia procesului verbal dresat cu ocazia săpăturilor făcute în grădina Legației Germaniei la București (Calea Victoriei nr. 88), în prezența D-lui W. Andrews, Primul secretar al Legației Statelor Unite ale Americii la București, delegat în acest scop de către Ministrul său, la cererea Ministerului Afacerilor Externe.

După cum rezultă din acest proces verbal, descoperirea explozivilor și a pachetului conținând fiolele de cultură (bacteriene — n.n.) îngropate în grădina Legației Germaniei a avut loc în prezența D-lui W. Andrews și a D-lor Michael Markus, paznic al localului Legației Germaniei și Andrei Maței, om de serviciu la susnumita legație. Dl. W. Andrews a semnat „ne varietur” hirtia care acoperea cutia cu fiole și care purta ștampila Consulatului Imperial al Germaniei din Brașov, ca și adresa destinatarilor; el a semnat și nota redactată în germană găsită în interiorul cutiei și care explică modul de întrebuițare a lichidului conținut în fiole. În ceea ce mă privește, eu am pus sigiliul Prefecturii Poliției pe cutiile conținând cartușele de explozivi, pe pachetul de fitile și pe tocurele care conțineau fiolele și am expediat o parte din aceste obiecte la laboratoarele competente, în scopul analizei și al expertizei. De altfel, alăturat, în traducere certificată în conformitate, raportul nr. 10472/1916 și buletinul de analiză nr. 31/1916 al Pirotehnicii militare, privind explozivii și-mi revine, obligația de a vă înainta deopotrivă și buletinele de analiză a lichidului din fiole.

Jeri, 25 septembrie 1916, m-am prezentat, așa cum s-a convenit, la sediul Legației Statelor Unite ale Americii, pentru a obține semnătura D-lui Andrews pe cele două procese verbale relative la constatările și descoperirile făcute în comun la 22 septembrie curent. Totodată, Excelența Sa D-l Ministrul Plenipotențiar al Statelor Unite m-a rugat să amin această formalitate, spunându-mi că a cerut guvernului său să-l informeze dacă D-l Andrews este autorizat să semneze un act încheiat de către o autoritate română. Eu am răspuns Excelenței Sale D-lui Vopicka (ambasadorul SUA-n.n.) că voi raporta șefilor mei și am rugat pe Excelența Sa să binevoiască a consimți la interogatoriul D-lui Krüger, fost funcționar al legației germane, în prezent atașat pe lângă Legația Statelor Unite, dar fiind că, după declarațiile D-lor Markus și Maței, Krüger ar fi asistat și colaborat la îngroparea explozivilor. Excelența Sa și-a rezervat răspunsul, făcându-mă să înțeleg ca el va cere avizul prealabil al Guvernului Său.

Prefectul Poliției,

ss. G. Corbescu

E.S. Domnului Ministru al Afacerilor Externe

Anexa 4

Regatul României
 Pirotehnia Armatei
 Nr. 10324

București, 24 septembrie 1916

Pirotehnia Armatei către
 Direcția Siguranței Generale

Cu privire la obiectele trimise la 22 septembrie 1916 la Pirotehnia Armatei de către Prefectura Poliției Capitalei pentru a fi examinate, am onoarea a vă transmite buletinul de analiză Nr. 31/1916, eliberat de laboratorul nostru și care arată cele ce urmează :

Cele 50 de cutii din tablă de zinc sînt cartușe de mine de dimensiunile $20 \times 50 \times 7$ cm, prevăzute cu trei compartimente pentru detonator. Cartușele poartă eticheta „Donarit I. Kavallerie Spreng Patronnen Sprengstoff A.G. Carbonit. Hamburg-Schlebusch”. Încărcătura lor este formată de trinitrotoluen îmbibat cu mononitrotoluen.

Cele 50 de fitile, de o lungime de 2 metri fiecare, sînt fitile comune pentru amorsare, fiecare prevăzut cu o capsulă detonantă de două grame de fulminat de mercur, cu un dispozitiv pentru protecția extremității inflamabile.

Atît cartușele cit și fitilele cu capsulele lor detonante sînt în perfectă stare de conservare, cu toată reaua lor înfățișare exterioră.

LS Directorul Pirotehniei,
 ss Lt. Colonel Philipescu
 p. Șeful Serv. Contabilității,
 Șef birou I clasă,
 ss I. Hageu

Anexa 5

Pirotehnia Armatei
 Serviciul Laborator

București, 24 septembrie 1916

Buletin Nr. 13

Astăzi 24 septembrie 1916, subsemnatul chimist-șef al Pirotehniei Armatei, în conformitate cu adresa nr. 133168 a Prefecturii Poliției Capitalei, procedînd la examinarea unui cartuș în tablă de zinc de dimensiunile $20 \times 5 \times 7$ cm, prevăzut cu trei compartimente pentru detonator și purtînd eticheta „Donarit I. Kavallerie-Spreng-Patronnen Sprengstoff A.G. Carbonit Hamburg-Schlebusch” am constatat următoarele:

Conținutul se compune dintr-un kilogram de trinitrotoluen îmbibat cu mononitrotoluen, exploziv puternic.

Se specifică faptul că această cutie este una din cele 50 de cutii trimise cu adresa menționată.

În același timp, ne-a fost trimis pentru analiză un număr de 50 de fitile, fiecare lung de 2 metri, cauciucate și prevăzute cu o capsulă detonantă de două grame de fulminat de mercur, cu un dispozitiv propriu pentru protejarea părții inflamabile.

Tempul de deflagrație al acestor fitile este de 3 minute și jumătate. Atît cutiile conținînd explozivul, cit și fitilele se află în perfectă stare de funcționare, cu toată aparența lor exterioră de rea conservare.

Drept care am întocmit prezentul buletin.

LS Lt. Colonel
 ss. Philipescu
 P. Serviciul Laborator,
 ss Dr. G. Spăcu

Anexa 6

Regatul României
 Pirotehnia Armatei
 Nr. 10472
 27 octombrie 1916

Pirotehnia Armatei către
 Prefectura Poliției Capitalei

Explozivii descoperiți la Legația Germaniei și pe care Prefectura Poliției Capitalei ni i-a trimis pentru a fi examinați constau din:

1. Cincizeci de cartușe formate din cutii rectangulare din tablă de zinc, de dimensiunile $20 \times 7 \times 5$ cm; fiecare din cele trei fețe principale prezintă câte un punct de amorsare, astfel ca să permită amorsarea cartușului din orice poziție.

Aceste cartușe-mine, în greutate de un kilogram fiecare, poartă etichete „Donarit I. Kavalerie Sprengpatronnen. Sprengstoff A.G. Carbonit Hamburg-Schelbuch”.

Explozivul conținut în aceste cutii din seria de explozivi brizanți, avînd ca bază nitratul de amoniu și trinitrotoluen (trotil) cu derivații săi mai puțin nitrați.

Ca forță destructivă acest exploziv este de categoria dinamitei cu „Kisselguhr”, un kilogram dezvoltînd 700 de calorii mari.

Ca efect de distrugere, este suficient să menționăm că 200 de grame din acest exploziv, adică o cantitate echivalînd cu a cincea parte din conținutul unei cutii, plasată pe o cale ferată, o distruge pe lungime de un metru.

Cele cincizeci de kilograme ar putea să provoace distrugerea unui pilon de pod sau o mare clădire, să mineze un drum etc.

2. Cincizeci de fitile lungi de cite doi metri și prevăzute fiecare cu cite o capsă detonantă de 2 gr. de fulminat de mercur.

Aceste fitile sînt dintre cele folosite obișnuit la provocarea de explozii pe teren uscat sau umed.

Cu toate că atît cartușele-mine cit și capsele și fitilele prezintă un aspect deteriorat, din cauza păstrării lor în pămînt, ele sînt în perfectă stare de utilizare.

Directorul Pirotehniei
 ss Lt. Colonel Philipescu

LS
 Șeful Serviciului Laborator,
 Chimist-șef,
 ss Sublocotenent A. Pecurar

Anexa 7

România
 Institutul de Patologie și Bacteriologie
 Nr. 361

București, 28 septembrie 1916

Domnule prefect,

Ca răspuns la adresa Dv. Nr. 134003 din 24 septembrie (7 octombrie) crt., în anexa căreia Dv. ați avut bunăvoință să-mi transmiteți pentru analiză două fiole închise conținînd un lichid gălbui, am onoarea să vă informez că, procedînd la experiențele dorite, am obținut rezultatele mai jos consemnate:

Lichidul aflat în prima fiolă al cărei dop era înfășurat cu o hirtie roșie, fixat la mijloc cu un cap de ață strîns în jurul gîtului, conținea, examinat la microscop, o cantitate destul de însemnată de bacili alungiți, subțiri și cu filamente puțin ondulate. Eu am injectat subcutanat lichidul la doi cobai, care au murit după treizeci de ore, ca și însămînțări pe geloză și pe cartofi; pe aceste medii de cultură s-au dezvoltat o mare cantitate de colonii din care, la microscop, au fost recunoscuți bacili de cărbune (antrax-n.n.). Frotiurile din organe și din sîngele cobailor în chestiune conțin de asemenea o foarte mare cantitate de bacili cu toate caracterile bacteri-

dei cărbunoase, după cum a fost făcută aceeași constatare pe secțiunile organelor respective (ficat, splină, rinichi), încît eu pot afirma că această primă fiolă conține o cultură foarte virulentă a bacilului de antrax (cărbune).

Lichidul conținut în cea de a doua fiolă, al cărei dop și git erau înfășurate cu o hirtie albă, fixată în același fel (ca și prima fiolă — n.n.) examinată la microscop, prezintă bacili fini și filamente subțiri și scurte; ei se aseamănă cu bacilii morvei. După trei zile de la însămînțare pe cartof, astăzi am constatat că, pe unul dintre tereaurile de cultură se dezvoltaseră bacili fini și filamente în formă de colonii, de un aspect mucos transparent, dar în mare parte uscat, subțire și aderent la suprafața cartofului. S-ar putea ca acest bacil să fie bacilul morvei; din acest lichid am executat injecții la cai și vă voi comunica rezultatul experiențelor imediat ce acestea se vor sfîrși.

Director,

ss Dr. Babeș.

Anexa 8

România

Institutul de Patologie și Bacteriologie

Nr. 374

București, 5/18 oct. 1916

Domnule Prefect,

Ca urmare a adresei mele nr. 361 din 28 septembrie curent, am onoare a vă aduce la cunoștință că am terminat complet cercetările privind fiolele cu culturi primite în anexă la adresa Dv. nr. 134003 din 24 septembrie, cu următoarele constatări:

1. Fiola înfășurată într-o hirtie roșie conținea o cultură de bacili de cărbune (antrax), care a fost identificată prin însămînțări și apoi prin inoculări practicate la cobai.

2. Fiola înfășurată în hirtie albă conținea o cultură de bacil al morvei, care a fost identificat prin însămînțări și apoi prin injecții făcute la animale.

Director,

ss Dr. Babeș